

In deze rubriek laten leden van de kernredactie van Bestuurswetenschappen hun licht schijnen op actuele vraagstukken in beleid en openbaar bestuur.

De duurzaamheid van duurzaamheid

BAS DENTERS

Prof. dr. S.A.H. Denters is hoogleraar Bestuurskunde aan de Universiteit Twente, wetenschappelijk directeur van de Nederlandse Onderzoeksschool Bestuurskunde (NOB) en hoofdredacteur van Bestuurswetenschappen.

In 1972 schreef Anthony Downs – vooral bekend van zijn “Economic Theory of Democracy” (1957) en zijn “Inside Bureaucracy” (1967) – een veelgeciteerd artikel onder de titel “Up and Down with Ecology”. In deze publicatie signaleert de Amerikaanse politiek-econoom dat niet alleen de economische ontwikkeling conjunctuurbewegingen kent. Ook de aandacht voor veel maatschappelijke vraagstukken vertoont een cyclische beweging. Downs (zie ook de boekenrubriek in dit nummer) onderscheidt een aantal fasen in de probleemconjunctuur. Aanvankelijk is er nog weinig of geen publieke aandacht voor het vraagstuk. Vervolgens vestigt een dramatische gebeurtenis de aandacht op het latente probleem (alarm). In die fase is er veelal een “politiek ondernemer” die het issue met veel tamboer op de agenda zet. Deze presenteert een aansprekende oplossing voor de kwestie en mobiliseert politieke steun. In deze fase overheerst het optimisme over een snelle oplossing (euforie). Het probleem heeft de volle aandacht van politici en bestuurders en er worden middelen vrijgemaakt voor beleidsexperimenten, proeftuinen en pilots. Onvermijdelijk volgt daarna dan echter de kentering. Het onderwerp raakt uitgekauwd. De media-aandacht verslapt. Politici en bestuurders richten hun schaarse tijd en energie op een nieuwe inmiddels meer urgente kwestie. De oplossing van het vraagstuk blijkt, tot overmaat van ramp, steevast weerbarstiger dan men in eerste instantie dacht. Uiteindelijk verdwijnt het vraagstuk uit de publieke aandacht. Totdat op een zekere dag

Downs illustreert zijn idee van de probleemconjunctuur aan de hand van het vraagstuk van de milieuverontreiniging in het begin van de jaren zeventig. Maar de geschiedenis herhaalt zich. Wie herinnert zich in deze barre crisistijden nog dat in 2006 Al Gore in de film “An Inconvenient Truth” klimaatverandering en duurzaamheid op de publieke agenda plaatste. Ook in ons land vond zijn boodschap weerklank. Nederlandse politici verdrongen zich voor de camera’s om hun visie op dit prangende vraagstuk voor het voetlicht te brengen. Maar inmiddels is duidelijk

dat de publieke aandacht voor het vraagstuk van de duurzaamheid – zoals op basis van Downs' analyse verwacht mocht worden – weinig duurzaam was.

Men kan dit betreuren. Het vraagstuk verliest immers zijn urgentie en prioriteiten worden verlegd. Er is echter ook een andere kant aan dit verhaal. De beperkte duurzaamheid van de publieke en politieke aandacht geldt niet voor de talloze innovatieve programma's en beleidsinitiatieven die in de alarm en euforie fase zijn gestart. Beleidsbeëindiging is immers eerder uitzondering dan regel. Dat heeft ongetwijfeld nadelen, maar gezien de weerbarstigheid van vraagstukken van klimaatbeheersing en duurzaamheid zijn er ook voordelen. Want zo wordt voorkomen dat de beëindiging van eenmaal geïnitieerde experimenten gelijke tred houdt met de kortstondige aandacht voor dergelijke vraagstukken in de probleemconjunctuur. Bovendien kunnen, zonder gehijg van PowNews of Pauw & Witteman in de nek, in de hausse ontwikkelde innovatieve concepten rustig op hun merites (bijvoorbeeld op basis van onderzoek zoals dat wordt gepresenteerd in dit themanummer) worden beoordeeld. Het dieptepunt in de aandachtconjunctuur biedt zodoende een – in het politieke bedrijf spaarzame – kans voor beleidsleren.